

Latvija

Svarīgākie fakti

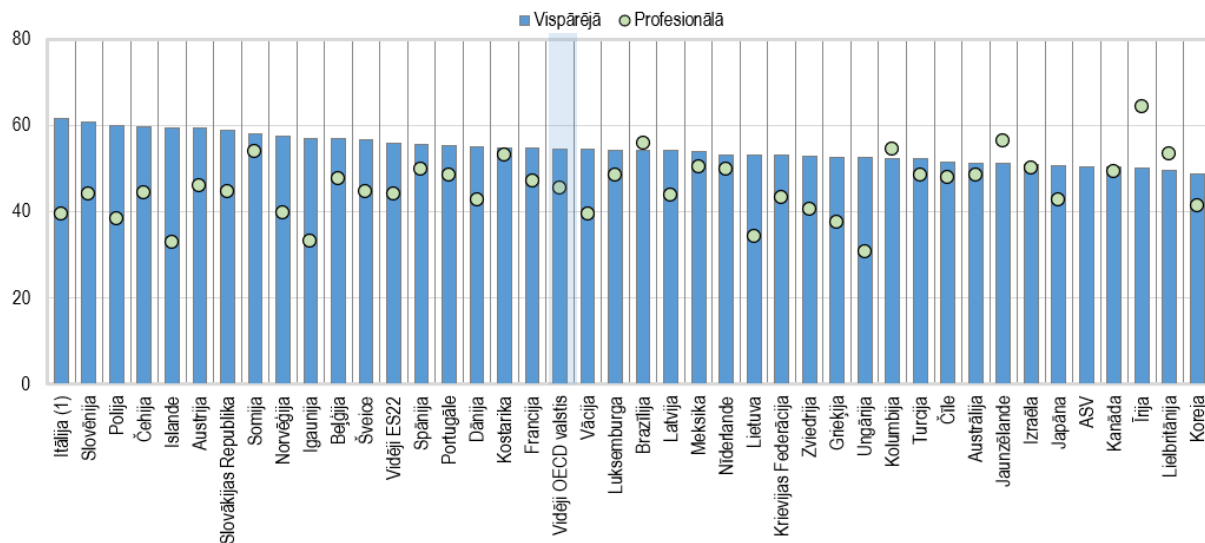
- Augstāko izglītību ieguvušo pieaugušo vidū Latvijā nodarbināti ir 88% Latvijā dzimuši pieaugušie un 79% ārvalstīs dzimuši pieaugušie, kas ir līdzīgs rādītājs *OECD* vidējam rādītājam.
- Cenšoties ierobežot *COVID-19* krīzi, visā pasaulē tika pārtrauktas tradicionālās mācības skolu klašu telpās. Latvijā pirmsskolas izglītības iestādes no 2020. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 20. maijam netika slēgtas. Savukārt sākumskolas tika pilnībā slēgtas uz 67 dienām, pamatskolas – 74 dienām, bet vidusskolas – uz 105 dienām. Salīdzinājumam – attiecīgie slēgšanas gadījumi *OECD* valstīs bija vidēji 56, 79, 94 un 102 dienas.
- Laikā no 2019. līdz 2020. gadam, neskatoties uz *COVID-19* krīzes ietekmi uz nodarbinātību, jauniešu, kuri nav nodarbināti un nav arī izglītības sistēmā, īpatsvars 18–24 gadu vecuma grupā Latvijā būtiski nemainījās, tāpat kā lielākajā daļā *OECD* valstu un partnervalstu.
- Latvijā kapitālizdevumi sākumskolām līdz augstākās izglītības iestādēm veido izdevumu daļu, kas ir augstāka par vidējo, veidojot 17% no kopējiem izdevumiem pamatizglītības un vidējās izglītības iestādēm, salīdzinot ar vidēji 8% visās *OECD* valstīs.
- 2018. gadā Latvija 74% tās kārtējo izdevumu novirzīja darbinieku atalgojumam, kas atbilst vidējam rādītājam *OECD* valstīs.
- Latvijā ir viena no zemākajām skolotāju algas izmaksām uz vienu skolēnu sākumskolā starp *OECD* valstīm, galvenokārt tāpēc, ka skolotāju algas ir zemākas par vidējo un mācību laiks ir īsāks.

Dzimumu nevienlīdzība izglītībā un izglītības rezultātos

- Visās *OECD* valstīs uz otro gadu palikušo skolēnu īpatsvars pamatizglītības otrajā posmā un vidējās izglītības posmā ir zems. Latvijā 2019. gadā atkārtoti uz otro gadu palika 1,3% skolēnu, kuri mācījās pamatizglītības otrajā posmā, un 0,2%, kuri mācījās vidējās izglītības posmā, salīdzinot ar vidēji 1,9% un 3% visās *OECD* valstīs. Zēni biežāk nekā meitenes paliek uz otro gadu pamatizglītības otrajā posmā. Latvijā 64% skolēnu, kas palika uz otro gadu pamatizglītības otrajā posmā, bija zēni, kas ir augstāk par *OECD* vidējo rādītāju – 61%. Vidējā izglītībā zēnu, kas palika uz otro gadu, īpatsvars Latvijā samazinās līdz 60%, salīdzinot ar vidējo rādītāju 57% visās *OECD* valstīs.
- Lielākajā daļā *OECD* valstu vīrieši biežāk nekā sievietes izvēlas iegūt profesionālo vidējo izglītību. Tā tas ir arī Latvijā, kur 56% profesionālās vidējās izglītības absolventu 2019. gadā bija vīrieši (salīdzinājumā ar *OECD* vidējo rādītāju – 55%). Sievietes parasti pabeidz vispārējās vidējās izglītības programmas. Tā tas ir arī Latvijā, kur sievietes pārstāv 54% vidējās izglītības programmu absolventus, salīdzinot ar vidēji 55% visās *OECD* valstīs (1. attēls).

1. attēls. Sieviešu īpatsvars vidējās izglītības absolventu vidū pēc programmas virziena (2019)

Procentuāli

1. lēvēr pēcvidējās neaugstākās izglītības programmas.

Valstis ir sarindotas dilstošā secībā pēc sieviešu īpatsvara vispārējās izglītības programmās.

Avots: OECD (2021). Tabula B3.1. Plašāku informāciju skatiet ziņojumā un ziņojuma 3. pielikumā (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterB.pdf).

- Pēdējās desmitgadēs pieeja augstākajai izglītībai ir paplašinājusies, un 2020. gadā sievietes vecuma grupā 25–34 gadi biežāk nekā vīrieši ieguva augstāko izglītību visās OECD valstīs. 2020. gadā Latvijā augstākā izglītība bija 55% sieviešu vecuma grupā 25–34 gadi, salīdzinot ar 34% šīs vecuma grupas vīriešu, savukārt vidēji visās OECD valstīs šis īpatsvars bija 52% gados jaunu sieviešu vidū un 39% šī vecuma vīriešu vidū.
- Dzimumu atšķirības augstskolu studentu sadalījumā pa studiju jomām ir ievērojamas. Sievietes lielākajā daļā OECD valstu nav pietiekami pārstāvētas zinātnēs, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM) jomās. 2019. gadā vidēji 26% studijas uzsākušo inženierzinātnēs, ražošanā un būvniecībā un 20% informācijas un komunikāciju tehnoloģijās bija sievietes. Latvijā sievietes pārstāvēja 23% studijas uzsākušo inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības programmās un 20% informācijas un komunikācijas tehnoloģijās. Latvijā sievietes, turpretī, pārstāvēja 90% studijas uzsākušo izglītības jomā – nozarē, kurā tradicionāli dominē sievietes. Latvijā vīrieši pārstāv 16% skolotāju visās izglītības pakāpēs, salīdzinot ar vidēji 30% visās OECD valstīs.
- Jaunietēm ir mazāka iespēja būt nodarbinātām nekā jauniešiem, īpaši sievietēm ar zemāku izglītības līmeni. 2020. gadā bija nodarbinātas tikai 50% no 25–34 gadus vecām sievietēm kuras nebija ieguvušas vidējo izglītību, salīdzinot ar 70% vīriešu Latvijā. Šī dzimumu atšķirība ir mazāka nekā vidēji OECD valstīs, kur ir nodarbināti 43% sieviešu un 69% vīriešu, kuri nebija ieguvuši vidējo izglītību.
- Gandrīz visās OECD valstīs un visās izglītības pakāpēs 25–64 gadus vecas sievietes pelna mazāk nekā šī vecuma vīrieši: sieviešu ienākumi vidēji veido 76–78% vīriešu ienākumu visās OECD valstīs. Šis īpatsvars dažādās izglītības pakāpēs dažādās valstīs atšķiras no OECD vidējā rādītāja. Salīdzinot ar citām izglītības pakāpēm, sievietēm, kuras nav ieguvušas vidējo izglītību, ir viszemākie ienākumi salīdzinājumā ar vīriešiem ar līdzīgu izglītības līmeni – viņu ienākumi veido 70% no vīriešu ienākumiem, bet sievietēm ar augstāko izglītību – 80%.

- Sievietes biežāk nekā vīrieši piedalās pieaugušo izglītībā lielākajā daļā *OECD* valstu. Tā tas ir arī Latvijā, kur 2016. gadā pieaugušo izglītībā piedalījās 52% sieviešu, salīdzinot ar 43% vīriešu. Izmaksas bija visbiežāk nosauktais šķērslis dalībai pieaugušo izglītībā Latvijā gan sievietēm (60%), gan vīriešiem (48%), kam sekoja nepiemērots nodarbību laiks (44% sieviešu un 48% vīriešu). Par ģimenes pienākumiem kā šķēršļiem mūžizglītībai ziņoja 35% sieviešu, salīdzinot ar 24% vīriešu.

Vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana neatkarīgi no sociālekonomiskās vides

- Sociālekonomiskais stāvoklis var būtiski ietekmēt līdzdalību izglītībā, jo īpaši izglītības pakāpēs, kas visvairāk atkarīgas no privātajiem izdevumiem, piemēram, bērnu agrīnā izglītība un aprūpe un augstākā izglītība. Pirmsskolas izglītībā šī ietekme Latvijā ir mazāka: 2018. gadā privātie izdevumi veidoja tikai 4% no kopējiem izdevumiem pirmsskolas iestādēs, kas ir mazāk nekā vidējais *OECD* rādītājs, t. i., 17%. Augstākajā izglītībā Latvijā 31% no izdevumiem nācis no privātiem avotiem, savukārt vidēji *OECD* valstīs šis rādītājs ir 30%.
- Lielākajā daļā *OECD* valstu mācīšanās rezultātus vairāk ietekmē sociālekonomiskais stāvoklis nekā dzimums un imigrantu statuss. Latvijā Skolēnu starptautiskās novērtēšanas programmas PISA ekonomiskā, sociālā un kultūras statusa indeksa (*ESCS*) apakšējā kvartilē bērnu īpatsvars, kas 2018. gadā sasniedza vismaz PISA 2. līmeni, bija par 22% mazāks nekā bērniem no augstākās *ESCS* kvartiles, mazāka atšķirība nekā *OECD* vidējais rādītājs – 29%.
- Starptautiskā un ārvalstu studentu mobilitāte augstākajā izglītībā Latvijā ir nepārtraukti augusi no 5% studentu 2014. gadā līdz 10% (aptuveni 8 400 studentu) 2019. gadā. Lielākā daļa Latvijā studējošo starptautisko studentu ir no Indijas. Studenti no valstīm ar zemākiem ienākumiem parasti gūst mazāk labuma no pieredzes, studējot ārzemēs. 2019. gadā 29% starptautisko studentu *OECD* valstīs bija no valstīm ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Turpretī 51% Latvijā studējošo starptautisko studentu nāk no valstīm ar zemiem un vidējiem ienākumiem.
- Daudzās valstīs lielas izglītības līmeņa atšķirības rada arī lielāku ienākumu nevienlīdzību. Latvijā 9% no pieaugušajiem vecuma grupā 25–64 gadi ar izglītību, kas zemāka par vidējo 2019. gadā nopelnīja pusi vai mazāk no vidējās peļņas, kas ir zemāk par *OECD* vidējo rādītāju – 27%.

Izglītība un migrācija

- Vidēji visās *OECD* valstīs pieaugušie (vecuma grupā 25–64 gadi), kas dzimuši ārvalstīs, veido 22% no visiem pieaugušajiem, kuri nav ieguvuši vidējo izglītību; 14% no tiem, kas ieguvuši vidējo vai pēcvidējo neaugstāko izglītību (tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas), un 18% no pieaugušajiem ar augstāko izglītību. Tomēr Latvijā ārvalstīs dzimušo pieaugušo īpatsvars starp visiem pieaugušajiem dalot pēc iegūtās izglītības pakāpes ir visaugstākais pieaugušo vidū ar vidējo izglītību (11% 2020. gadā).
- Ārzemēs dzimušajiem pieaugušajiem ir grūtāk atrast darbu nekā valstī dzimušiem vienaudžiem, jo viņi saskaras ar dažādām problēmām, piemēram, neatbilstībām izglītības dokumentu atzīšanā, prasmēs un valodā. Tādējādi ārvalstīs dzimušajiem darbiniekiem, visticamāk, ir zemāka paredzamā alga (zemākā algas likme, par kādu darba ņēmējs būtu gatavs pieņemt noteiktu darba veidu), un tas nozīmē, ka viņi, visticamāk, pieņems jebkuru darbu, ko var iegūt. Tas izskaidro to, ka daudzās valstīs ārvalstīs dzimušu pieaugušo ar zemu izglītības līmeni nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā šajā valstī dzimušajiem vienaudžiem. Vidēji visās *OECD* valstīs pieaugušo vidū, kas nav ieguvuši vidējo izglītību, tiek nodarbināti 57% valstī dzimušo pieaugušo, salīdzinot ar 61% ārvalstīs dzimušo pieaugušo. Tomēr Latvijā ārvalstīs dzimušo pieaugušo, kuriem nav vidējās izglītības, nodarbinātības līmenis 2020. gadā bija 56%, kas ir zemāks nekā viņu valstī dzimušajiem vienaudžiem (65%).

- Nodarbinātības iespējas palielinās līdz ar augstākas izglītības pakāpes iegūšanu, bet ārvalstīs dzimušiem pieaugušajiem ar augstāko izglītību parasti ir zemākas nodarbinātības izredzes nekā šajā valstī dzimušajiem vienaudžiem. Vidēji visās *OECD* valstīs 86% no valstī dzimušajiem pieaugušajiem, kuriem ir augstākā izglītība, ir nodarbināti, salīdzinot ar 79% ārvalstīs dzimušajiem, kuriem ir augstākā izglītība. Latvijā pieaugušo vidū ar augstāko izglītību ir nodarbināti 88% valstī dzimušo pieaugušo un 79% ārvalstīs dzimušo pieaugušo. Tā kā ārvalstīs dzimušie pieaugušie, kas valstī ieradušies agrīnā vecumā, ir pavadījuši dažus gadus uzņēmējvalsts izglītības sistēmā un ieguvuši uzņēmējvalsts atzītu akreditācijas apliecību, viņu darba tirgus rezultāti ir labāki nekā tiem, kas ierodas vēlākā vecumā ar ārvalstu kvalifikāciju. Latvijā ārvalstīs dzimušo pieaugušo vidū ar augstāko izglītību ir nodarbināti 80% no tiem, kuri ieradušies līdz 15 gadu vecumam, bet 78% no tiem, kas valstī ieradušies 16 gadu vecumā vai vēlāk.
- Daudzās *OECD* valstīs ārvalstīs dzimušie pieaugušie pelna mazāk nekā valstī dzimušie pieaugušie. Šī atalgojuma atšķirība var samazināties līdz ar augstāku izglītības pakāpi. Vidēji visās *OECD* valstīs ārvalstīs dzimušie pieaugušie, kuru izglītība ir zemāka par vidējo un kuri strādā pilnu slodzi, nopelna 89% no tā, ko pelna valstī dzimušie vienaudži, bet šī atšķirība izzūd starp augstāko izglītību ieguvušiem pieaugušajiem. Latvijā 2019. gadā pieaugušo vidū, kuru izglītība ir zemāka par vidējo, ārvalstīs dzimušo pilnas slodzes darba ņēmēju ienākumi bija 97% no Latvijā dzimušo vienaudžu ienākumiem, 94% pieaugušo ar vidējo, un 93% tiem, kuriem ir augstākā izglītība.

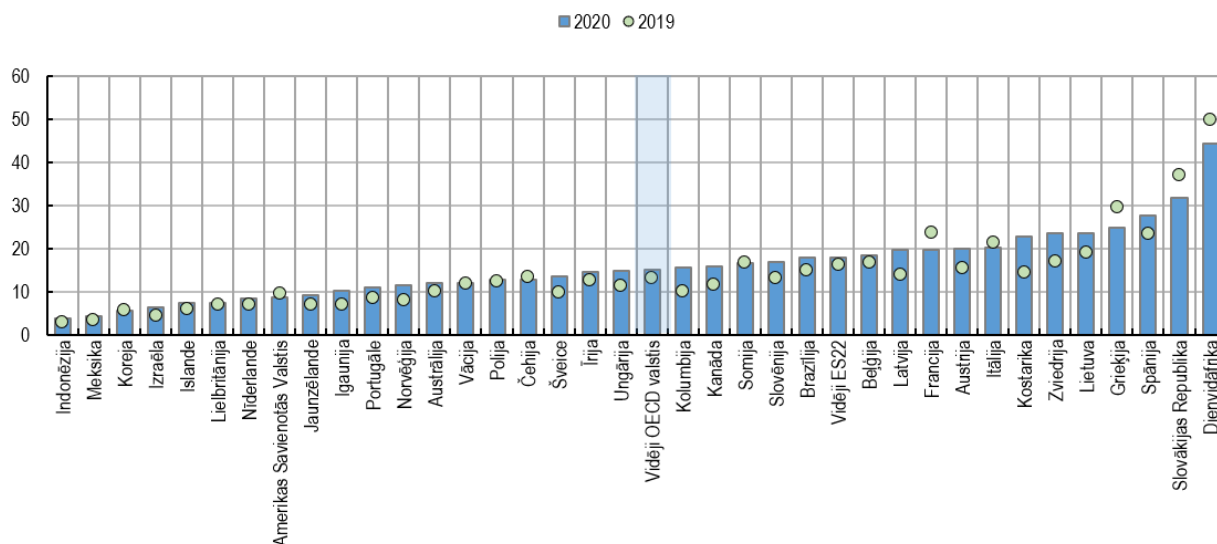
COVID-19: 18 pandēmijas mēneši

- *Covid-19* izplatība daudzās pasaules valstīs 2021. gadā turpina likt šķēršļus klātienēs izglītībai. Kopš 2020. gada sākuma līdz 2021. gada maija vidum 37 *OECD* valstīs un partnervalstīs bija periodi, kad skolas bija pilnībā slēgtas. Mācību dienu skaits, kad skolas pandēmijas dēļ kopš 2020. gada sākuma bija pilnībā slēgtas (izņemot skolas brīvdienas, svētku dienas un nedēļas nogales), dažādās valstīs ievērojami atšķiras un pieaug līdz ar izglītības pakāpi. Latvija nebija izņēmums. Latvijā pirmsskolas izglītības iestādes no 2020. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 20. maijam netika slēgtas. Savukārt sākumskolas bija pilnībā slēgtas uz 67 dienām, pamatskolas – 74 dienām, bet vidusskolas – uz 105 dienām. Salīdzinājumam – attiecīgie slēgšanas gadījumi *OECD* valstīs bija vidēji 55, 78, 92 un 101 dienas.
- Daudzās valstīs skolas netika pilnībā slēgtas, bet palika atvērtas ar samazinātu kapacitāti. Piemēram, skolas vispārējās vidējās izglītības pakāpē Latvijā no 2020. gada janvāra līdz 2021. gada maijam bija daļēji atvērtas 38 dienas, un visas šīs dienas bija 2021. gadā. Tas bija mazāks nekā vidējais daļējās klātienēs dienu skaits *OECD* valstīs (57 dienas), kur 2020. gadā daļēji atvērtas mācības notika 27 dienas un 2021. gadā – 30 dienas.
- Skolu pilnīgas slēgšanas laikā 2020. gadā 21 *OECD* valsts un partnervalsts, ieskaitot Latviju, bija izvēlējušās saglabāt vidusskolas virtuāli atvērtas kā valsts līmeņa stratēģiju. Tomēr 4 valstis, izņemot Latviju, izmantoja tālmācības stratēģijas, kas nebija līdzvērtīgas katras klātienēs mācību dienas pilnīgai aizstāšanai. Tiesīsaistes platformu darbība skolu slēgšanas laikā dažādās valstīs ir bijusi atšķirīga. Latvijā lēmumi par to, kā darboties tiesīsaistes platformām, tika pieņemti vietējā līmenī, sākot no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai.
- *Covid-19* un skolu slēgšanas ietekme uz vienlīdzīgām iespējām izglītībā ir satraukusi daudzas valstis. 30 no 36 aptaujātajām *OECD* valstīm un partnervalstīm, tostarp Latvija, ziņoja, ka ir veikti papildu pasākumi, lai atbalstītu to bērnu izglītošanu, kuriem pandēmijas laikā varētu rasties papildu šķēršļi mācībām. 22 no šīm valstīm, tostarp Latvija, norādīja, ka tām ir subsidētas ierīces skolēniem, lai nodrošinātu mācību nepārtrauktību. Pasākumi, lai mudinātu nelabvēlīgos apstākļos esošos vai mazaizsargātākos skolēnus atgriezties skolā pēc slēgšanas, arī tika īstenoti 29 *OECD* valstīs un partnervalstīs, tostarp Latvijā.

- Valstis ir saskārušās ar sarežģītiem lēmumiem par to, kā vislabāk pārvaldīt savus resursus, lai nodrošinātu, ka skolēni un studenti var turpināt piekļūt kvalitatīvai izglītībai pēc iespējas drošākos apstākļos un līdz minimumam samazināt traucējumus mācībām. Pirms pandēmijas kopējie valsts izdevumi formālajai izglītībai – pamatzglītība un vidējai izglītībai - Latvijā 2018. gadā sasniedza 2,7% no iekšzemes kopprodukta (IKP), kas bija zemāks par *OECD* vidējo rādītāju – 3,2%. Apmēram divas trešdaļas *OECD* valstu un partnervalstu ziņoja par finansējuma palielinājumu pamatskolām un vidusskolām, lai palīdzētu tām pārvarēt krīzi 2020. gadā. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, Latvija ziņoja par fiskālā gada izglītības budžeta palielināšanos pamatzglītībai gan 2020., gan 2021. gadā.
- 20 *OECD* valstis un partnervalstis, izņemot Latviju, paziņoja, ka papildu valsts līdzekļu piešķiršana, lai atbalstītu izglītojošo reakciju uz pandēmiju pamatskolās un vidusskolās, balstījās uz skolēnu vai klašu skaitu. Lai nodrošinātu, ka resursi tiek novirzīti tiem, kuriem tie visvairāk nepieciešami, papildu līdzekļu piešķiršana Latvijā tika balstīta uz skolu sociālekonomisko situāciju un speciālās izglītības vajadzībām.
- Valstu pieeja skolotāju prioritāšu noteikšanai vakcinācijas kampaņās pret *Covid-19* ir bijusi atšķirīga. Kopumā 19 *OECD* valstis un partnervalstis, tostarp Latvija, ir izvirzījušas skolotājus par prioritāti valdības plānos veikt iedzīvotāju vakcināciju (uz 2021. gada 20. maiju).
- Pandēmijas ietekme uz ekonomiku ir radījusi bažas par gados jaunu pieaugušo perspektīvām, jo īpaši tiem, kuri pārāgri pamet izglītību. Latvijā bezdarba līmenis 25–34 gadus vecu pieaugušo vidū, kuriem nav vidējās izglītības, 2020. gadā bija 19,7%, kas ir par 6 procentpunktiem vairāk nekā iepriekšējā gadā. Tas bija lielāks pieaugums nekā vidēji *OECD* valstīs, kur gados jaunu pieaugušo bezdarba līmenis 15,1% apmērā 2020. gadā bija par 2 procentpunktiem lielāks nekā 2019. gadā (2. attēls).
- Tajā pašā laikā pieaugušo skaits, kas piedalās formālajā un/vai neformālajā izglītībā un mācībās, no 2019. gada otrā ceturkšņa līdz 2020. gada otrajam ceturksnim (t. i., *COVID-19* pirmā viļņa laikā daudzās *OECD* valstīs), vidēji samazinājās par 27%. Līdzīgi pieaugušo līdzdalība formālajā un/vai neformālajā izglītībā un mācībās šajā periodā Latvijā pēc plaši izplatītajiem izolācijas ierobežojumiem un mācību pārtraukšanas klātienē samazinājās par 44%. Tomēr dati liecina, ka 2020. gada trešajā un ceturtajā ceturksnī Latvijā pieaugušo dalība formālajā un neformālajā izglītībā atkal pieauga.
- Neskatoties uz krīzes ietekmi uz nodarbinātību, *COVID-19* pandēmijas pirmajā gadā lielākajā daļā *OECD* valstu un partnervalstu jauniešu, kuri nav nodarbināti un kuri nemācās, īpatsvars vecuma grupā 18–24 gadi būtiski nepalielinājās. Vidēji jauniešu vecuma grupā 18–24 gadi, kuri nav nodarbināti un kuri nemācās, īpatsvars *OECD* valstīs pieauga no 14,4% 2019. gadā līdz 16,1% 2020. gadā. Latvijā jauniešu vecuma grupā 18–24 gadi, kuri nav nodarbināti un kuri nemācās, īpatsvars 2019. gadā bija 10,9%, kas 2020. gadā samazinājās līdz 10,7%.

2. attēls. Bezdarba līmeņa tendences 25–34 gadus veciem cilvēkiem, kuriem nav iegūta vidējā izglītība (2019. un 2020. gads)

Procentuāli

Salīdziniet savu valsti: <https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/2/3044+3045+3046/trend//OAVG>

Valstis ir sakārtotas augošā secībā pēc bezdarba līmeņa 25–34 gadus vecu cilvēku vidū, kuru izglītība ir zemāka par vidējo 2020. gadā.

Avots: OECD (2021), tabula Nr. A3.3. Plašāku informāciju skatiet ziņojumā un ziņojuma 3. pielikumā (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterA.pdf).

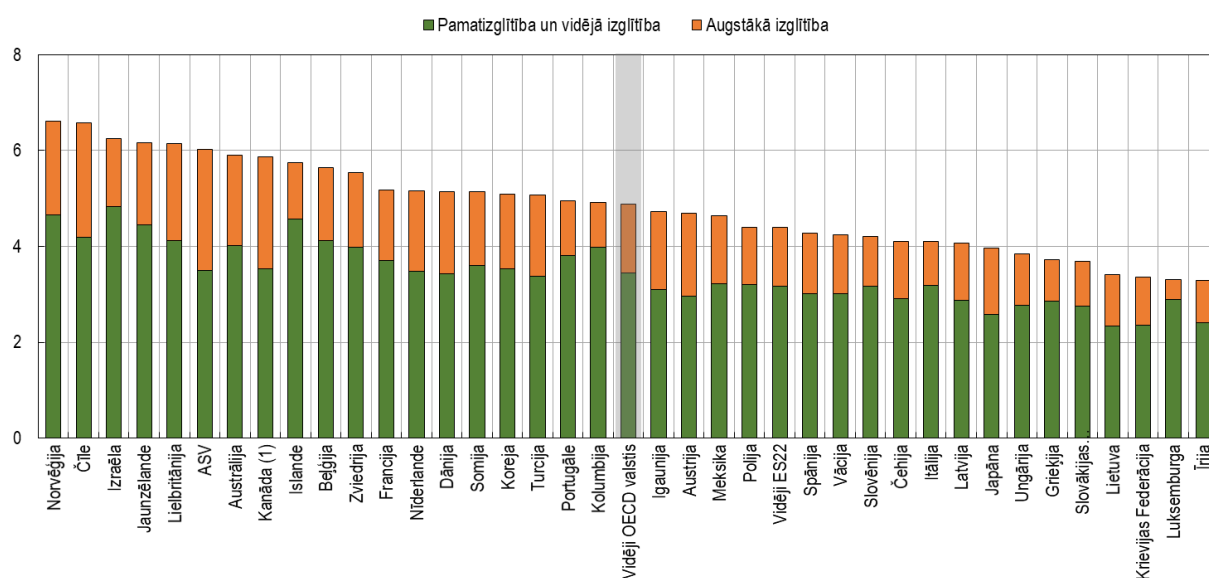
Ieguldījumi izglītībā

- Izdevumi uz vienu izglītojamo izglītības iestādē gadā ir rādītājs, kas ļauj noteikt, cik daudz valstis iegulda katrā no izglītojamajiem. Pēc publiskā un privātā sektora pārvedumu uzskaites publiskie izdevumi uz vienu pilna laika izglītojamo Latvijā no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai 2018. gadā bija USD 6 450 (USD konvertēti, izmantojot pirktspējas paritātes indeksu (PPP)), salīdzinot ar vidēji USD 10 000 visās OECD valstīs.
- Izdevumi par izglītības pamatpakalpojumiem, piemēram, mācīšanu, veido lielāko izdevumu daļu izglītības jomā. Tomēr palīgpakalpojumi (piemēram, izglītojamo labklājības pakalpojumi) un pētniecības un attīstības (R&D) darbības arī ietekmē izdevumu līmeni uz vienu izglītojamo. No sākumskolas līdz augstākajai izglītībai 90% iestāžu izdevumu uz vienu studentu ir veltīti izglītības pamatpakalpojumiem Latvijā (salīdzinot ar 89% vidēji visās OECD valstīs). Šī daļa parasti ir zemāka augstākās izglītības pakāpē, tostarp Latvijā, kur 71% no kopējiem izdevumiem tiek veltīti izglītības pamatpakalpojumiem.
- Izglītības nodrošināšana valsts/pašvaldību un privātajās iestādēs ietekmē resursu sadali starp izglītības pakāpēm un iestāžu veidiem. 2018. gadā Latvija uz vienu izglītojamo pamatizglītības, vidējās izglītības un profesionālās pilnveides un tālākizglītības programmās tērēja USD 7076, kas ir par USD 3378 mazāk nekā vidējais OECD valstu izdevumu apmērs: USD 10 454. Augstākajā izglītībā Latvija uz vienu studentu ieguldīja USD 10 309, kas ir par USD 6756 mazāk nekā vidēji OECD valstīs. Viena izglītojamā izmaksas valsts izglītības iestādēs ir lielākas nekā privātajās izglītības iestādēs vidēji visās OECD valstīs. Tomēr šāda situācija nav Latvijā, kur kopējie izdevumi valsts un pašvaldību iestādēs no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai sasniedz USD 7061 par izglītojamo, savukārt privātajās iestādēs izdevumi sasniedz USD 10 286.

- No 2012. līdz 2018. gadam *OECD* valstīs izdevumi uz vienu izglītojamo formālās izglītības programmās – no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai - gadā vidēji palielinājās par 1,6%. Latvijā izglītības iestāžu izmaksas pieauga vidēji par 2,3% gadā, bet skolēnu skaits šajā periodā vidēji samazinājās par 0,6%. Galarezultātā šajā periodā novērots gada vidējais izdevumu pieaugums uz vienu skolēnu 3% apmērā.
- Starp *OECD* valstīm Latvija bija no tām, kas formālās izglītības programmās – no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai - tērēja mazāko IKP daļu. 2018. gadā Latvija formālās izglītības iestāžu vajadzībām tērēja 4.1% IKP, kas ir par 0,8 procentpunktiem mazāk nekā vidējais *OECD* valstu rādītājs. Salīdzinot izdevumus pa izglītības pakāpēm, Latvija tērēja zemāku IKP daļu nekā *OECD* vidējais rādītājs gan pamata un vidējās, gan augstākās izglītības pakāpēm (3. attēls).

3. attēls. Kopējie izdevumi izglītības iestādēm procentos no IKP (2018)

Procentuāli

Salīdziniet savu valsti:

<https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/5/3059+3060+3061+3062+3063+3064/default>

1. Pamatizglītība un vidējā izglītība, ietverot pirmsskolas programmas.

Valstis ir sarindotas dilstošā secībā no kopējiem izdevumiem izglītības iestādēm procentos no IKP.

Avots: *OECD* (2021), tabula Nr. C2.1. Plašāku informāciju skatiet ziņojumā un ziņojuma 3. pielikumā (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterC.pdf).

- Kapitālo izdevumu daļa Latvijā sākumskolas līdz augstākās izglītības iestādēm ir lielāka nekā vidēji. Pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpēs kapitālie izdevumi veido 17% no kopējo izglītības iestāžu izmaksām, kas ir par 9 procentpunktiem vairāk nekā vidēji *OECD* valstīs (8%). Augstākās izglītības pakāpē kapitāla izmaksas ir 17% - vairāk nekā citās *OECD* valstīs vidēji (11%).
- Atalgojums skolotājiem un citiem izglītības iestāžu darbiniekiem veido lielāko kārtējo izmaksu daļu pamatzglītības līdz augstākās izglītības jomā. 2018. gadā Latvija 74% tās kārtējo izdevumu novirzīja darbinieku atalgojumam, kas atbilst vidējam rādītājam *OECD* valstīs. Darbinieku atalgojums parasti veido mazāku kārtējo izdevumu daļu augstākās izglītības iestādēs, jo tajās ir lielākas telpu un aprīkojuma izmaksas. Latvijā darbinieku atalgojums veido 65% kārtējo izdevumu augstākajās izglītības iestādēs, bet 77% pamata un vidējās izglītības iestādēs. Vidēji *OECD* valstīs

šis sadalījums ir 68% augstākās izglītības pakāpē un 77% sākumskolas un vidējās izglītības pakāpēs.

Skolotāju darba apstākļi

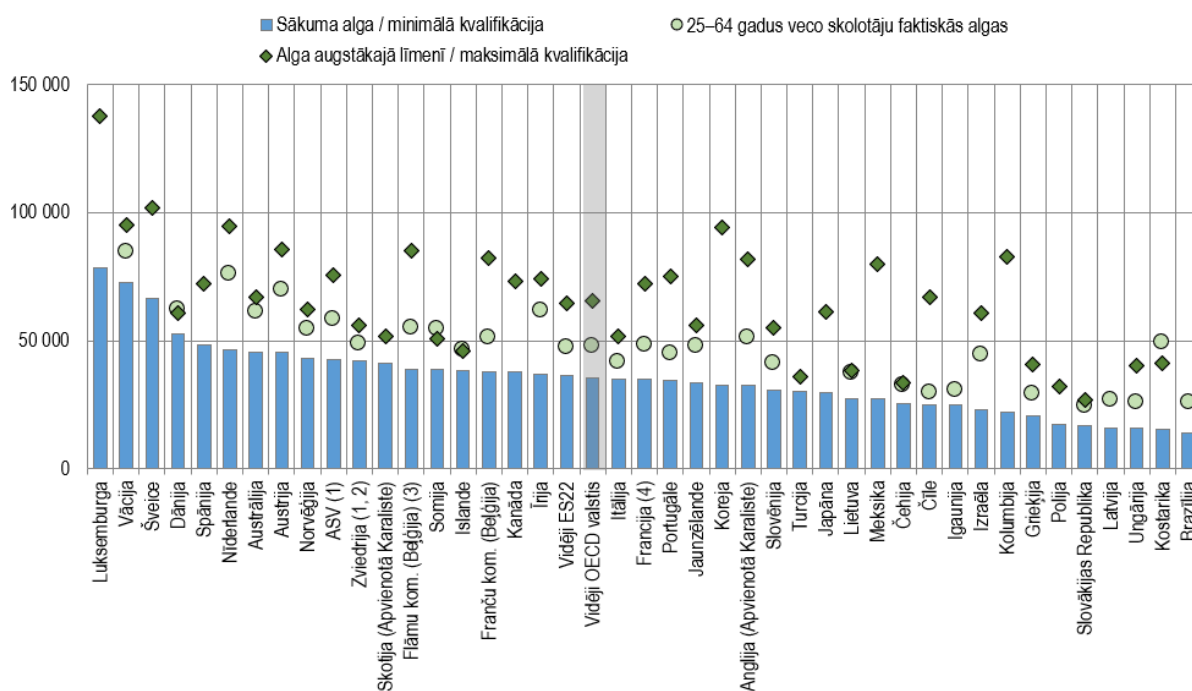
- Skolotāju faktiskā alga atspoguļo likumā noteikto algas likmi un papildpiemaksas par darbu. Vidējā faktiskā alga ir atkarīga arī no mācībspēku īpašībām, piemēram, vecuma, pieredzes un kvalifikācijas līmeņa. Latvijā skolotāju faktiskās algas ir atkarīgas no izglītības iestādes veida un izglītības programmas veida: USD 21 089 (pēc konvertēšanas USD, izmantojot PPP privātam patēriņam) pirmsskolas pakāpē (ISCED 02), USD 27 047 sākumskolas pakāpē, USD 26 678 pamatizglītības otrajā posmā un USD 29 209 vispārējā vidējā izglītībā. Vidēji visās OECD valstīs skolotāju vidējās faktiskās algas pirmsskolas, sākumskolas, pamatizglītības otrā posma un vidējās izglītības iestādēs bija attiecīgi USD 40 707, USD 45 687, USD 47 988 un USD 51 749 (4. attēls).
- Skolotāju algas pašizmaksa (Latvijā - valsts mērķdotācija pedagogu darba samaksai) uz vienu skolēnu tiek analizēta, galvenokārt izmantojot skolotāju algu lielumu un skolēnu un skolotāju skaita savstarpējo attiecību. Papildus šiem diviem faktoriem tāpat ir svarīgi vērtēt skolēnu mācību laiku un skolotāju mācīšanas laiku. Dažādas šo faktoru kombinācijas rada atšķirīgu skolotāja algas izmaksu līmeni uz vienu skolēnu. Latvijā ir viens no zemākajiem mērķdotācijas apmēriem uz vienu skolēnu sākumskolā starp OECD valstīm, galvenokārt tāpēc, ka skolotāju algas ir zemākas par vidējo un arī skolēnu skolotāju proporcija ir zemāka par vidējo.
- Skolotāju vidējās faktiskās algas gandrīz visās valstīs un gandrīz visos izglītības līmeņos joprojām bija zemākas nekā augstāko izglītību ieguvušajiem. Pilnas slodzes skolotāju vidējā faktiskā alga pirmsskolas (ISCED līmenis 02), pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpēs vidēji bija 81% līdz 96% no augstāko izglītību ieguvušo nodarbināto ienākumiem visās OECD valstīs un ekonomikās. Latvijā īpatsvars svārstījās no 107% līdz 148% pirmsskolas, pamatskolas un vispārējās vidējās izglītības pakāpēs. Latvijā pilnas slodzes skolotājs pamatskolā un vidējā izglītībā strādā 30 stundas, savukārt, pirmsskolas skolotājs – 40 stundas nedēļā.
- Tomēr skolotāju relatīvajās algās ir būtiskas atšķirības starp vīriešiem un sievietēm darba samaksas starp dzimumiem atšķirību dēļ darba tirgū (oficiāli noteiktās algu likmes skolotājiem vīriešiem un sievietēm). Salīdzinot ar augstāko izglītību ieguvušo nodarbināto algām, skolotāju vidējās faktiskās algas ir lielākas sievietēm un zemākas vīriešiem. Latvijā īpatsvars svārstās no 150% līdz 162% sievietēm (vidēji 98% līdz 110% visās OECD valstīs un ekonomikās) un no 118% līdz 129% vīriešiem (vidēji 76% līdz 85% visās OECD valstīs un ekonomikās) pamatizglītībā un vispārējā vidējā izglītībā.
- Sievietes ir pārstāvētas vairumā sākumskolas, pamatizglītības otrā posma un vidējās izglītības skolotāju vidū (OECD valstīs 2019. gadā attiecīgi 82%, 68% un 60% šo pakāpju skolotāju). Tomēr sievietes ir nepietiekami pārstāvētas augstākajā izglītībā (vidēji 44% augstākās izglītības skolotāju). Latvijā skolotāju sieviešu īpatsvars 2019. gadā svārstījās no 92% sākumskolā līdz 84% pamatizglītības otrajā posmā, 81% vidējās izglītības posmā un 55% augstākajā izglītībā.
- OECD valstīs valsts un pašvaldību izglītības iestādē strādājoša tipiska skolotāja mācībstundu vidējais skaits gadā ir ar tendenci mazināties ar katru nākamo izglītības līmeni: 2020. gadā tas svārstījās no 989 stundām pirmsskolas līmenī (ISCED līmenis 02) līdz 791 stundām sākumskolā, 723 stundām pamatizglītības otrajā posmā un 685 stundām vidējā izglītībā (vispārējās programmās). Latvijā skolotājiem ir jāstrādā 1368 stundas gadā pirmsskolā, 640 stundas gadā sākumskolā, 768 stunda pamatizglītības otrajā posmā un 726 stundas vidējā izglītībā (vispārējās programmās).
- Darba laikā skolotāji veic arī dažādus ar tiešo mācīšanu nesaistītus uzdevumus, piemēram, stundu plānošanu un sagatavošanos tām, skolēnu darbu vērtēšanu, kā arī sazinās vai sadarbojas ar vecākiem vai skolēnu likumiskajiem pārstāvjiem. Pamatizglītības otrajā posmā Latvijā skolotāji

pavada 58% sava likumā noteiktā darba laika mācot, kamēr *OECD* valstīs ar pieejamiem datiem vidējais rādītājs ir 44% laika.

- Pamatizglītībā un vidējā izglītībā vidēji 35% skolotāju *OECD* valstīs tuvākajā desmitgadē sasniegs pensionēšanās vecumu, bet atsevišķās valstīs ir paredzama skolas vecuma iedzīvotāju skaita palielināšanās, kas daudzu valstu valdībām liks piesaistīt un sagatavot jaunus skolotājus. 2019. gadā 39% sākumskolas skolotāju Latvijā bija vismaz 50 gadus veci, kas bija vairāk nekā vidēji *OECD* – 33%. Vidēji visās *OECD* valstīs vismaz 50 gadus vecu skolotāju īpatsvars palielinās ar katru nākamo izglītības pakāpi, – līdz 36% pamatzglītības otrajā posmā un 40% vidējā izglītībā. Latvijā šis īpatsvars svārstās no 50% pamatzglītības otrā posma līdz 51% vidējās izglītības pakāpē.

4. attēls. Pamatizglītības otrā posma skolotāju vidējās faktiskās algas salīdzinājumā ar oficiāli noteikto sākuma likmi un algu skalas augstāko algu (2020)

Valsts iestāžu skolotāju likumā noteiktās ikgadējās algas, ekvivalentos USD, konvertētas, izmantojot PPP

Salīdziniet savu valsti: <https://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance-2021/en/7/all/default>

Piezīme: Faktiskās algas ietver prēmijas un piemaksas.

1. Faktiskās pamatalgas.
2. Algas skalas augšdaļā un minimālā kvalifikācija, nevis maksimālā kvalifikācija.
3. Algas skalas augšdaļā un visizplatītākā kvalifikācija, nevis maksimālā kvalifikācija.
4. Ietver vidējo fiksēto prēmiju par virsstundām.

Valstis un ekonomikas ir sakārtotas dilstošā secībā, sākot ar pamatzglītības otrā posma skolotājiem, kuriem ir minimālā kvalifikācija.

Avots: OECD (2021), tabula Nr. D3.3 un *Education at a Glance* datubāze, <http://stats.oecd.org>. Plašāku informāciju skatiet ziņojumā un ziņojuma 3. pielikumā (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterD.pdf).

Atsauces

OECD (2021), *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*, OECD Publishing, Parīze, <https://dx.doi.org/10.1787/69096873-en>.

OECD (2021), “Reģionālā izglītība”, *OECD reģionālā statistika (datubāze)*, <https://dx.doi.org/10.1787/213e806c-en> (skatīts 2021. gada 27. jūlijā).

OECD (2021), “*Globālās izglītības stāvoklis – 18 mēneši pandēmijā*”, OECD Publishing, Parīze, <https://doi.org/10.1787/1a23bb23-en>.

Plašāka informācija

Plašāku informāciju par izglītību 2021. gadā un pilnu rādītāju kopumu skatiet vietnē: <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>

Plašāku informāciju par metodoloģiju, kas izmantota datu apkopošanai par katru rādītāju, atsaucies uz avotiem un katras valsts īpašās piezīmes skatīt 3. pielikumā (https://www.oecd.org/education/education-at-a-skatiens/EAG2021_Apiex3.pdf).

Vispārēja informācija par pētījumā izmantotajām metodēm ir pieejama “OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics”: Concepts, Standards, Definitions and Classifications (<https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>).

Jaunākie dati ir pieejami tiešsaistē <http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en> un, sekojot *StatLinks 2*, zem katras tabulas un grafika publikācijā.

Reģionālie dati atsevišķiem rādītājiem ir pieejami *OECD Regional Statistics* (datu bāzē) (OECD, 2021). Interpretējot reģionālos rezultātus, lasītājiem jāņem vērā, ka reģionu populācijas lielums dažādās valstīs var būt ļoti atšķirīgs. Piemēram, reģionālās atšķirības uzņemšanā var ietekmēt skolēni, kas apmeklē skolu citā reģionā, nevis dzīvesvietā, jo īpaši augstākajās izglītības pakāpēs. Arī reģionālās atšķirības mēdz būt lielākas, ja analizē izmanto vairāk reģionālo vienību.

Iepazīstiet, salīdziniet un apskatiet vairāk datu, izmantojot *Izglītības GPS*:

<https://gpseducation.oecd.org/>.

OECD apkopja un apstrādāja datus par izglītības sistēmu darbu COVID-19 laikā, sadarbībā ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizāciju (UNESCO), UNESCO Statistikas institūtu (UIS); ANO Bērnu fondu (UNICEF); un Pasaules banku, pamatojoties uz kopīgu anketu par COVID-19 izraisīto skolu slēgšanu.

<p>Jautājumu gadījumā sazinieties ar:</p> <p>Mariju Elēnu Dumē (<i>Marie-Helene Doumet</i>)</p> <p>Izglītības un prasmju direktorāts</p> <p>marie-helene.doumet@oecd.org</p>	<p>Valstu informācijas apkopojumu autori:</p> <p><i>Etienne Albiser, Heewoon Bae, Andrea Borlizzi, António Carvalho, Eric Charbonnier, Corinne Heckmann, Bruce Golding, Yanjun Guo, Gara Rojas Gonzalez, Daniel Sanchez Serra, Markus Schwabe un Giovanni Maria Semeraro</i></p>
---	---

Par šī darba publicēšanu atbildību uzņemas OECD ģenerālsēkretārs. Šeit paustie viedokļi un argumenti ne vienmēr atspoguļo OECD dalībvalstu oficiālos uzskatus.

Šis dokuments, kā arī visi tajā iekļautie dati un kartes neskar jautājumus par valstu vai jebkādu teritoriju suverenitāti, kā arī starptautisko pierobežu un robežu, un jebkuru teritoriju, pilsētu vai zonu nosaukumu noteikšanu.

Statistiskos datus par Izraēlu sniedz attiecīgās Izraēlas iestādes, un viņi par to atbild. Šādu datu izmantošana *OECD* neskar Golānas augstienes, Austrumjeruzalemes un Izraēlas statusu Rietumkrastā saskaņā ar starptautisko tiesību noteikumiem.

Šī dokumenta izmantošanu gan digitālā, gan drukātā formātā regulē nosacījumi, kas ir pieejami www.oecd.org/termsandconditions/.

Šis tulkojums ir publicēts ar *OECD* atļauju. Tas nav oficiāls *OECD* tulkojums. Par tulkojuma kvalitāti un tā atbilstību oriģinālvalodas tekstam pilnībā atbild tulkojuma autors/autori. Ja starp oriģināldarbu un tulkojumu tiek konstatēta kāda neatbilstība, par pareizu ir uzskatāms tikai oriģinālā darba teksts.

This translation is published by arrangement with the OECD. It is not an official OECD translation. The quality of the translation and its coherence with the original language text of the work are the sole responsibility of the author(s) of the translation. In the event of any discrepancy between the original work and the translation, only the text of original work shall be considered valid.
